

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата педагогічних наук Мережко Юлії Валеріївни на дисертацію *Чжусу Цянь «Формування готовності майбутнього вчителя музики до навчання школярів сольного співу»*, представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Актуальність теми дисертаційного дослідження

У Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті зазначено, що виховання особистостей, які володіють високою моральністю, виявляють національну і релігійну терпимість, поважають традиції і культуру інших народів, є основним завданням освіти в сучасному суспільстві. Вирішення цього завдання можливе лише шляхом внутрішніх змін особистості, переорієнтації людей на духовні цінності.

Сучасні вчені (Е. Абдулін, І. Бех, В. Дряпіка, Г. Падалка, О. Рудницька та ін.) відзначають, що частиною глобальної духовної кризи, яку переживає людство сьогодні, є криза в галузі теорії і практики виховання. Ця криза проявляється на всіх рівнях: ціннісно-смісловому, цільовому, змістовому, технологічному, результативному.

Актуальність теми обумовлена необхідністю перебудови системи виховання та навчання школярів в умовах соціальних перетворень, що відбуваються в сучасному суспільстві. В даний час підрастаюче покоління звинувачують у втраті моральних орієнтирів, бездуховності, агресивності, жорстокості. Завдання гуманізації педагогічного процесу вимагають створення атмосфери спрямованості до дитини, забезпечення необхідних умов для її повноцінного розвитку, в тому числі розвитку її моральної сфери, соціальних емоцій тощо.

Сучасна освіта розглядається як складний процес, що створює умови для розвитку особистості. Багато уваги приділяється вихованню людини, яка орієнтована на розуміння, визнання і сприйняття іншої людини. Для цього важливу роль відводять музичному мистецтву, так як дослідження багатьох учених показують, що музика викликає емоційний відгук у школярів швидше

інших мистецтв та є важливою і основною складовою педагогічної діяльності вчителя музики.

Саме тому актуальність формування готовності майбутнього вчителя музики до навчання школярів сольного співу не викликає сумніву і розгляд теми дисертації Чжу Цянь «Формування готовності майбутнього вчителя музики до навчання школярів сольного співу» є важливим, назрілим та своєчасним науковим дослідженням для сучасної педагогічної науки.

У роботі дисертант зосереджує увагу на вирішення низки питань, серед яких особливе місце посідає подолання суперечностей:

- між зростаючою соціокультурною потребою в зверненні педагогічної уваги на навчання школярів сольній вокально-виконавській практиці та недостатньою розробленістю теоретико-методичної платформи формування в майбутнього вчителя готовності до освітньо-виховної роботи із школярами в галузі навчання сольного співу;
- між потужними здобутками в галузі методики формування вокально-хорових навичок у школярів і вокально-виконавської майстерності в дорослих співаків та невизначеністю специфіки формування навичок сольного академічного співу в дітей шкільного віку;
- між методичною розробленістю методики підготовки студентів до вокально-хорової роботи в загальноосвітній урочній системі та відсутністю методики формування в них готовності до навчання школярів різних вікових періодів сольного співу у позакласній роботі.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз дисертаційного дослідження Чжу Цянь дозволяє відзначити, що науковий апарат дисертації чітко визначений; теоретико-методологічна обґрунтованість вихідних положень дослідження є вдалою і продуманою за логікою викладення матеріалу; висновки сформульовані чітко, логічно, послідовно, є обґрунтованими й змістовними.

Здобувачем опрацьовано значну кількість літератури (229), що підтверджується цитатами з авторитетних вітчизняних та зарубіжних джерел, які

відображають сучасну точку зору на досліджену проблему; окреслено позиції щодо наукової новизни дисертації; доведено доцільність використаних теоретичних та емпіричних методів дослідження, результати яких довели ефективність запропонованої методики формування готовності майбутнього вчителя музики до навчання школярів сольного співу.

Тема розкрита, завдання виконано, обґрунтованість і достовірність результатів дисертації підтверджується їх успішною апробацією на міжнародних і вітчизняних конференціях.

Оцінка змісту та завершеності дисертаційного дослідження

Дисертаційна робота складається з трьох розділів, кожний з яких характеризується значним внеском у розвиток методики музичного навчання школярів загальноосвітньої середньої школи.

У вступі обґрунтовано актуальність та значущість теми; визначено мету, об'єкт, предмет та завдання дослідження, концептуальні теоретико-методологічні положення; розкрито наукову новизну та теоретичне й практичне значення дослідження; особистий внесок здобувача; подано висновки про впровадження та апробацію результатів дослідження.

У першому розділі роботи *«Теоретичні основи формування в майбутнього вчителя музики готовності до навчання школярів сольного співу»* дисертантом було вивчено достатню кількість наукових джерел з теми дослідження, у межах якого він теоретично обґрунтував поняття «установка», «психологічна готовність», «готовність до професійної діяльності», «готовність до педагогічної діяльності». Дисертант ґрунтовно підійшов до вивчення проблеми готовності майбутнього фахівця до педагогічної діяльності та проаналізував значну кількість праць як українських, так і зарубіжних науковців з різних позицій та аспектів, що характеризує роботу змістовною та обґрунтованою.

На думку дисертанта, під готовністю майбутнього фахівця до педагогічної діяльності розуміється складне, інтегровано-особистісне утворення, в основі якого лежить його усвідомлене й відповідальне ставлення до мети своєї освіти і досягнення очікуваних результатів, активне набуття фахової

компетентності, здатність до мобілізації власних зусиль задля досягнення поставленої мети.

У роботі дисертант розглядає специфіку прояву готовності до педагогічної діяльності в галузі вокального мистецтва та особливості її реалізації в процесі занять сольним співом із школярами. На його думку, специфіка полягає в наступному:

- у навчання співака через вирішення досить складних завдань фонаційно-технологічного характеру, які потребують так званої «постановки голосу»;
- у своєрідності вокального мистецтва, яка полягає в синкретичній природі художньо-образного змісту його феноменів, утворенні художнього сенсу єдністю вербально-поетичного та музично-інтонаційного складників;
- у яскраво вираженій комунікативній спрямованості виконання творів під час співу, яка не в останню чергу пояснюється візуальним контактом співака і слухачів у ситуації прилюдного виконавства;
- в ансамблевому (переважно) способі виконання вокальних творів, що потребує досягнення творчого порозуміння й взаємодії співака з концертмейстером, їх духовної єдності в процесі втілення художньо-образного змісту репертуару;
- у важливості володіння виконавця-співака як внутрішнім, так і зовнішнім арсеналом виконавського артистизму як своєрідною формою художньо-творчого спілкування із слухачами, набуття виконавської майстерності (С. 34-35).

В дисертації здобувач уточнює зміст понять: «вокально-методична підготовка», «сольний (академічний) спів» та визначає сутність «готовності майбутнього вчителя музики до навчання школярів сольного співу», а також висвітлює головні особливості камерного вокального жанру та специфіку оволодіння сольним співом школярів у процесі позакласних індивідуальних занять.

Специфіку співочих проявів школяра під час його занять дисертант визначає як *аматорсько-навчальний спів*, до якого учень прилучається за власним бажанням, маючи на меті, як правило, досягнення успіху в прилюдних

формах виконавства (С. 41). У дисертації надані цікаві історичні «розвідки» щодо методичного доробку з музичної освіти і хорового співу XVII, а також кінця XX – початку XXI століть.

Суттєвим результатом дослідження є обґрунтована в роботі компонентна структура готовності майбутнього вчителя музики до навчання сольного академічного співу школярів в умовах позакласних занять, що містить *особистісно-фаховий, когнітивно-компетентнісний, організаційно-дільнісний* компоненти.

Безперечно, слушною думкою дисертанта є те, що організація занять сольним співом школярів породжує низку проблем у налагодженні вокально-освітнього процесу і потребує приділення спеціальної уваги формуванню в майбутніх учителів готовності до навчання школярів сольного співу (С. 67).

Висновки до першого розділу представлено автором на основі комплексного аналізу літературних джерел та методу узагальнення, класифікації отриманих теоретичних даних і систематизації науково-теоретичних положень. Вони повною мірою висвітлюють результати поставлених здобувачем завдань.

У другому розділі *«Теоретико-методичне забезпечення формування в майбутнього вчителя музики готовності до навчання школярів сольного співу»* автором запропоновані методологічні підходи, педагогічні умови, завдяки впровадженню яких підвищується ефективність формування готовності майбутніх вчителів музики до навчання школярів сольного співу.

На схвальну оцінку заслуговують і запропоновані в дисертації наукові підходи, а саме: гуманістичний, антропологічний, системно-інтеграційний, технологічний, інноваційний.

Означені педагогічні принципи: *двовекторної спрямованості змісту навчання у студентоцентрованій та дитиноцентрованій проєкції; творчої діалогізації освітнього процесу; підготовки студентів до навчання школярів сольного співу з орієнтацією на їхні індивідуально-особистісні й вікові особливості; актуалізації міждисциплінарного зв'язку засобами міжпредметної координації* та ін. – є доміантними у процесі підготовки майбутнього викладача до музичного навчання школярів, а одна серед

запропонованих педагогічних умов – *цілеспрямована стимуляція інтенцій та відповідального ставлення майбутнього вчителя музики до навчання сольного співу школярів*, що передбачає стимуляцію в студентів відповідально-свідомого ставлення до навчання сольного співу школярів є вкрай важливою як розвивально-виховного засобу їх духовного, музичного й вокально-мистецького становлення.

Особливу вартісність мають запропоновані дисертантом методи та організаційні форми, спрямовані на формування готовності майбутнього вчителя музики до навчання сольного співу. З-поміж цікавих методів та організаційних форм варто відзначити: ознайомлення з педагогічними блогами, відео-презентації майстер-класів занять академічним та іншими видами співу із школярами різного віку, міжпредметна координація, застосування хмарних технологій для створення бази систематизованих даних з репертуару, рольові ігри, «квазі-професійна імітація» тощо.

Відповідно до компонентної структури досліджуваного феномену було визначено критерії, показники та рівні їх сформованості. Для *особистісно-фахового* компоненту критерієм сформованості дисертантом було визначено *мотиваційно-характерологічний* критерій, для *когнітивно-компетентнісного* компоненту визначено *мистецько-методичний*, для *організаційно-діяльнісного – продуктивно-творчий*. Для перевірки ефективності педагогічної діагностики досліджуваного процесу було виділено чотири рівні сформованості готовності майбутніх учителів музики до навчання сольного співу: високий (творчоініціативний), достатній (фахово-умотивований), середній (помірно зацікавлений), низькій (індеферентний).

Висновки до другого розділу достовірні і обґрунтовані, що підтверджуються опрацюванням значної кількості аналітичного матеріалу та широким застосуванням наукових методів і підходів дослідження.

У третьому розділі *«Дослідно-експериментальна робота з формування готовності майбутнього вчителя музики до навчання школярів сольного співу»* описано особливості організації та методичку проведення педагогічного експерименту, що здійснювався у 2016/2020 н. р., наведено достатньо

переконливі результати формувального експерименту та їх аналіз, статистично доведено достовірність змін у показниках студентів експериментальної та контрольної груп.

Результати перевірки ефективності розробленої та обґрунтованої методики засвідчили позитивну динаміку у формуванні готовності студентів до навчання сольного співу в експериментальних групах порівняно з контрольними.

Висновки до третього розділу логічно впливають зі змісту роботи, у концентрованому вигляді відображають основні результати дисертаційного дослідження. Вивчення матеріалів дисертації дозволяє зробити висновок, що наукові результати, отримані Чжу Цянь, базуються на ґрунтовній та всебічній розробці проблеми дослідження, аналізі різних підходів до її вирішення, використанні великого масиву літературних джерел. Тому, можна стверджувати, що мета дисертаційної роботи в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною самостійною науковою працею.

Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання

Оцінюючи значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання, можна стверджувати, що вони характеризуються теоретичною та практичною значимістю. Практична значущість дослідження визначається можливістю використання цих матеріалів та висновків у розробці методичних рекомендацій із розвитку музичних здібностей та формування навичок співу в школярів на початковому етапі вокальних занять в загальноосвітній школі й підготовки додатків до програми з курсу методики музичного виховання.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Основні теоретичні положення дисертаційного дослідження, результати та висновки висвітлені в 10 публікаціях автора, з яких 2 статті у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному науковому періодичному виданні, 7 – у виданнях апробаційного характеру.

Дискусійні питання та зауваження

Позитивно оцінюючи, в цілому, дисертаційне дослідження Чжу Цянь, слід висловити наступні зауваження та побажання:

1. У першому розділі, в тексті параграфу 1.2. «Компонентна структура готовності майбутнього вчителя музики до навчання сольного співу школярів в умовах позакласних занять» зустрічаються словосполучення «мотиваційна сфера», «мотиваційно-потребова сфера», «зміцнення та розвиток мотиваційно-потребової сфери», але не уточнено, зміст якого структурного компоненту розкриває дисертант, що вимагає конкретизації.
2. Зміст особистісно-фахового компоненту означеного феномену більше розкриває зміст мотиваційно-потребового компоненту, можливо було б краще назвати саме так цей компонент.
3. У тексті анотації та дисертації є деякі невідповідності, назви запропонованих критеріїв, рівнів сформованості готовності майбутнього вчителя музики до навчання сольного співу дещо різняться, а також треба звернути увагу і на назву першого запропонованого педагогічного принципу.
4. Для участі в педагогічному експерименті дослідниця обрала студентів III курсу. Було б доцільно обґрунтувати, чим пояснюється обрання, саме цих здобувачів для перевірки запропонованої Чжу Цянь методики формування в майбутнього вчителя готовності до навчання школярів сольного співу.
5. Текстовий матеріал роботи містить лексико-сміслові стилістичні та пунктуаційні огріхи та потребує редагування.

Однак, наведені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Чжу Цянь.

Загальний висновок

В своїй роботі дисертант ґрунтовно проаналізував означену проблему, вивчивши достатню кількість наукових джерел з теми дослідження, теоретично узагальнив та запропонував авторську методику формування готовності майбутнього вчителя музики до навчання сольного співу.

Аналіз дисертаційної роботи, опублікованих наукових праць дає підстави для висновку, що дисертація Чжу Цянь «Формування готовності майбутнього вчителя музики до навчання школярів сольного співу», відповідає вимогам Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами), що дає підстави для присудження Чжу Цянь наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю – 014 – Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент,
кандидат педагогічних наук,
завідувач кафедри академічного
та естрадного вокалу Інституту мистецтв
Київського університету імені Бориса Грінченка

Handwritten signature of Yu. V. Mereshko

Ю.В. Мережко

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
ВЛАСНОРУЧНИЙ ПІДПИС
Ю.В. Мережко ЗАСВІДЧУЮ
(ІІБ)
проб. грзх. в.в. *В.В. Лавров*
19.01.2014